

Doręczenia dokonywane drogą elektroniczną w sądowym postępowaniu egzekucyjnym

dr Marcin Uliasz¹

Celem niniejszego opracowania jest usystematyzowanie regulacji dotyczących doręczeń dokonywanych w formie elektronicznej w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. W przepisach dotyczących tej problematyki przewidziano doręczenia dokonywane za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo środków komunikacji elektronicznej. Niekiedy wybór jednego z nich jest dokonywany przez organ, który doręcza pisma. W opracowaniu omówiono i podjęto próbę uporządkowania pojęć, takich jak: rodzaje, zasady, sposoby i tryb doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną. Przedstawiono również zagadnienia dotyczące przedmiotu doręczeń dokonywanych w formie elektronicznej.

Uwagi wstępne

Ustawą z 10.7.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw² wprowadzono do Kodeksu postępowania cywilnego wiele regulacji odnoszących się do doręczeń dokonywanych w formie elektronicznej. Niektóre z nich stanowią modyfikację dotychczasowych unormowań, a inne wprowadzają zupełnie nowe rozwiązania w tej materii. Zasadniczą rolę odgrywa w tym zakresie nowe brzmienie art. 131¹ KPC, który znajduje odpowiednie zastosowanie również w postępowaniu egzekucyjnym (art. 13 § 2 KPC)³. Nie można jednak pominąć innych przepisów dotyczących doręczeń dokonywanych w postępowaniu egzekucyjnym przy wykorzystaniu innych elektronicznych narzędzi komunikacji. Tak obszerna zmiana stanu prawnego w zakresie doręczeń skłania do podjęcia próby uporządkowania nowych rozwiązań oraz przeprowadzenia analizy poszczególnych przepisów normujących doręczenia dokonywane w formie elektronicznej w postępowaniu egzekucyjnym.

Doręczenia elektroniczne – uwagi ogólne

W pierwszej kolejności należy omówić usytuowanie doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną w systemie doręczeń procesowych. W tym celu warto zwrócić uwagę na wskazywane w doktrynie zasady, rodzaje, formy, sposoby i tryby doręczeń. W piśmiennictwie są one czasem używane zamiennie, a ich rozumienie nie jest jednolite⁴.

Dla potrzeb niniejszego opracowania należy przyjąć dwie zasady (tzw. zasady wycinkowe) obowiązujące na gruncie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o doręczeniach, czyli zasadę oficjalności doręczeń oraz zasadę osobistego (bezpośredniego) dokonywania doręczeń⁵. Zasada oficjalności oznacza, że doręczeń dokonuje z urzędu sąd albo inny organ prowadzący postępowanie (np. komornik). Wyjątki od zasady oficjalności obejmują doręczenia doko-

nywane na wniosek strony oraz doręczenia bezpośrednie przewidziane w art. 132 KPC⁶. Według zasady osobistego (bezpośredniego) dokonywania doręczeń pismo powinno być dostarczone bezpośrednio adresatowi (do jego rąk albo do wskazanej przez adresata skrytki pocztowej). Wyjątki od tej zasady są przewidziane w przepisach dotyczących doręczeń (np. doręczeń zastępczych)⁷.

¹ Autor jest doktorem nauk prawnych, sędzią Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie.

² Dz.U. poz. 1311; dalej jako: nowelizacja z 10.7.2015 r.

³ W judykaturze od dawna przyjmuje się, że zasady doręczeń, określone w księdze pierwszej części pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego, mają zastosowanie – przy braku odmiennych uregulowań – również w postępowaniu egzekucyjnym (postanowienie SN z 9.8.2000 r., V CKN 1245/00, Legalis). W postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez komornika znajdują też zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 12.10.2010 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu doręczania pism sądowych w postępowaniu cywilnym (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1222 ze zm.), w którym wprost przewidziano, że przepisy rozporządzenia dotyczące sądu wysyłającego stosuje się odpowiednio do komornika (§ 1 ust. 2 tego rozporządzenia).

⁴ Tytułem przykładu rozbieżności terminologicznych występujących w piśmiennictwie można wskazać, że doręczenie uproszczone (odformalizowane) unormowane w art. 149¹ KPC (wzorowanym na regulacji zawartej przed 8.9.2016 r. w art. 472 KPC) przez niektórych autorów jest traktowane jako szczególny sposób doręczenia (np. W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2014, s. 82; E. Stefańska, [w:] M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2015, t. I, s. 374–375; R. Kulski, [w:] A. Marciniak, K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2016, t. I, s. 619), a przez innych jako szczególny tryb doręczenia (np. M. Sorysz, [w:] A. Góra-Błaszczkowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2016, t. I, s. 483) albo uproszczona forma doręczenia (np. J. Bodio, [w:] A. Jakubecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 606).

⁵ M. Michalska-Marciniak, [w:] A. Marciniak, K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2016, t. I, s. 571–572.

⁶ Por. np. W. Siedlecki, [w:] Z. Resich, W. Siedlecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 1975, t. I, s. 248; J. Bodio, [w:] A. Jakubecki (red.), *Kodeks...*, s. 207; M. Sorysz, [w:] A. Góra-Błaszczkowska (red.), *Kodeks...*, s. 481; E. Stefańska, [w:] M. Manowska (red.), *Kodeks...*, s. 374; K. Weitz, [w:] T. Ereciński (red.), *Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego*, Warszawa 2016, t. I, s. 736; W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *Postępowanie...* s. 82.

⁷ M. Michalska-Marciniak, [w:] A. Marciniak, K. Piasecki (red.), *Kodeks...*, s. 571–572. Por. też W. Berutowicz, który formułuje postulat, według którego w zasadzie doręczenie powinno nastąpić bezpośrednio tej osobie, która jest adresatem pisma (*tenże*, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1984, s. 234).

Wśród doręczeń wyróżniamy doręczenia zwykłe (fizyczne, tradycyjne) i elektroniczne⁸. Wskazanie tych dwóch rodzajów doręczeń znajduje umocowanie normatywne w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego. O ile bowiem art. 131 KPC odnosi się do doręczeń zwykłych, to następny przepis (art. 131¹ KPC) dotyczy doręczeń elektronicznych. Nie budzi wątpliwości, że kryterium wyróżnienia tych dwóch rodzajów doręczeń ściśle wiąże się z formą doręczeń, a dokładniej z rozróżnieniem między tradycyjną i elektroniczną formą czynności procesowych. Jak stwierdza A. Kościółek, „różnica między elektroniczną i tradycyjną formą czynności procesowej polega na tym, że w przypadku tej pierwszej nowy sposób utrwalenia oraz przekazu informacji zmienia zasadniczo – w stosunku do formy tradycyjnej – rodzaj substancji, w której wypowiedzi przysługuje fizyczne istnienie, oraz środek, za pomocą którego dochodzi do uzewnętrznienia czynności”⁹. Zróżnicowanie to występuje również w zakresie doręczeń. Poza odmiennościami dotyczącymi postaci i środków przekazu różnice występują również w zakresie miejsca i czasu doręczeń. Warto bowiem zaznaczyć, że odebranie pisma może nastąpić w każdym miejscu, w którym adresat może uzyskać dostęp do przesyłanego pisma. Adresat może skutecznie odebrać pismo również w dniach ustawowo wolnych od pracy, jak też w porze nocnej, gdyż art. 131¹ § 2 KPC wyłącza stosowanie art. 134 KPC¹⁰.

Pojęcie „sposób doręczenia” jest inaczej rozumiane w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego¹¹ niż w piśmiennictwie. W nauce zwykle klasyfikuje się te sposoby w zależności od metody udostępnienia pisma adresatowi w końcowej fazie doręczenia. Z tego punktu widzenia wymienia się m.in. doręczenia właściwe (zwane też bezpośrednimi), które prowadzą do doręczenia pisma bezpośrednio adresatowi, i doręczenia zastępcze, w ramach których przesyłka jest skutecznie doręczana do rąk innej osoby niż adresat. W ramach tych ogólnie określonych grup wyróżnia się konkretne sposoby doręczenia¹².

Od sposobu doręczenia należy odróżnić tryb doręczenia¹³, który oznacza tok (kolejność) czynności podejmowanych w celu udostępnienia pisma adresatowi. Rozróżnienie sposobu i trybu doręczeń wynika stąd, że poszczególne etapy czynności w ramach doręczenia mogą być identyczne dla różnych sposobów doręczenia¹⁴.

W celu przetransponowania powyższej siatki pojęć i klasyfikacji na grunt doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną należy przede wszystkim wyjaśnić różnice zachodzące pomiędzy doręczeniem elektronicznym i doręczeniem dokonywanym drogą elektroniczną. Wynikają one stąd, że w celu doręczenia pisma drogą elektroniczną mogą być wykorzystywane różne technologie. Z tego punktu widzenia można wyróżnić dwa sposoby takich doręczeń. Pierwszy z nich to przewidziane w art. 131¹ KPC doręczenia realizowane za

pośrednictwem systemu teleinformatycznego, które są doręczeniami elektronicznymi¹⁵. Do drugiej grupy należy zaliczyć doręczenia dokonywane przy użyciu innych środków komunikacji elektronicznej¹⁶. Kryterium tego podziału ma charakter normatywny. Wynika ono z art. 131¹ § 1 KPC, w którym

⁸ K. Weitz, [w:] T. Ereciński (red.), Komentarz..., s. 742. Należy jednak zaznaczyć, że autor ten posługuje się też określeniem „rodzaj doręczenia” dla czynności polegającej na pozostawieniu pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia (*ibidem*, s. 737–738), co, jak się zdaje, należy odczytywać w ten sposób, że w ogóle kwalifikuje tę czynność do doręczeń procesowych.

⁹ A. Kościółek, Elektroniczne czynności procesowe w sądowym postępowaniu cywilnym, Warszawa 2012, s. 192 i cyt. tam literatura; T. Demendecki, Doręczenia w procesie cywilnym, Warszawa 2015, s. 490–491. W doktrynie toczy się dyskusja co do potrzeby wyodrębniania formy elektronicznej na gruncie prawa procesowego, przy czym koncentruje się ona głównie wokół zagadnień dotyczących formy pism procesowych (por. np. J. Gołaczyński, S. Kotecka, A. Zalesińska, Protokołów w postaci zapisu dźwięku albo obrazu dźwięku z posiedzenia jawnego w sprawach cywilnych, MoP 2010, Nr 19, s. 1045–1046; A. Kościółek, Elektroniczne czynności..., s. 179 i n.; K. Markiewicz, Informatyzacja postępowania cywilnego – *de lege lata* i *de lege ferenda*, [w:] K. Markiewicz, A. Torbus (red.), Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym Kodeksie postępowania cywilnego, Warszawa 2014, s. 412 i n.).

¹⁰ Rozwiązanie to jest korzystne dla adresata, gdyż nie tylko umożliwia mu stosunkowo szybkie zaznajomienie się z treścią pisma (np. umieszczonego w systemie w dniu poprzedzającym dzień wolny od pracy), lecz także zapewnia wydłużenie terminu biegnącego od doręczenia pisma. Z art. 115 KC w zw. z art. 165 § 1 KPC wynika, że jeżeli koniec terminu do wykonania czynności przypada na dzień uznany ustawowo za wolny od pracy lub na sobotę, termin upływa następnego dnia, który nie jest dniem wolnym od pracy ani sobotą. Jeżeli zatem adresat odbierze np. w sobotę rano doręczone mu elektronicznie wezwanie do uzupełnienia braków pisma, to termin tygodniowy do dokonania tej czynności wydłuży się o co najmniej dwa i pół dnia, gdyż upłynie on dopiero z końcem następnego poniedziałku.

¹¹ Z art. 139 § 3 KPC wynika, że sposób doręczenia, to doręczenie za pośrednictwem operatora pocztowego albo „w inny sposób” (czyli np. za pośrednictwem osoby zatrudnionej w sądzie albo komornika). Również art. 149¹ KPC dotyczy wzywania osób „z pominięciem sposobów doręczeń przewidzianych” w przepisach ogólnych o doręczeniach.

¹² Na przykład doręczenie właściwe może polegać na wręczeniu pisma bezpośrednio adresatowi albo doręczeniu pisma adresatowi za pośrednictwem operatora pocztowego, a doręczenie zastępcze – na wręczeniu pisma innej osobie (niż adresat) uprawnionej do odbioru pisma. Należy zasygnalizować, że różnice dotyczą tego, czy doręczenie pisma w trybie art. 139 KPC należy do doręczeń zastępczych, czy stanowi odrębny sposób doręczenia (tzw. doręczenie przez awizo). To drugie podejście prezentuje m.in. Z. Resich, [w:] J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapiere, T. Miśk-Jodłowska, K. Weitz, Postępowanie cywilne, Warszawa 2009, s. 292; T. Demendecki, Doręczenia..., s. 488; por. też uchwałę SN z 10.5.2001 r., III CZP 10/71, OSNC 1971, Nr 11, poz. 187.

¹³ Określenie „tryb doręczenia” występuje obok zwrotu „sposób doręczenia” w treści upoważnienia ustawowego zawartego w art. 131 § 2 KPC.

¹⁴ Na przykład przy doręczeniu pisma za pośrednictwem operatora pocztowego tok czynności (poczynając od zarządzenia doręczenia przez organ procesowy do chwili dotarcia pracownika operatora pocztowego z przesyłką pod wskazany adres) jest identyczny zarówno w razie doręczenia właściwego, jak i zastępczego. Różnice będą dotyczyły dopiero dalszych czynności.

¹⁵ Można je też określić mianem doręczeń elektronicznych we właściwym (ściśłym) znaczeniu.

¹⁶ Są to doręczenia dokonywane drogą elektroniczną, które nie są doręczeniami elektronicznymi w znaczeniu ścisłym. W obowiązujących przepisach Kodeksu postępowania cywilnego pojęcie „droga elektroniczna” jest używane w bardzo szerokim znaczeniu (np. art. 67 § 2 KPC) i obejmuje wszelkie środki komunikacji wykorzystujące narzędzia elektroniczne (np. systemy teleinformatyczne, środki komunikacji elektronicznej oraz inne usługi oferowane za pośrednictwem witryn internetowych).

zawarto definicję legalną (nawiasową) pojęcia „doręczenie elektroniczne”. Przepis ten stanowi, że jest to doręczenie dokonywane za pośrednictwem systemu teleinformatycznego¹⁷. *A contrario*, wszelkie doręczenia dokonywane za pośrednictwem innych (aniżeli system teleinformatyczny) narzędzi komunikacji elektronicznej należy wyłączyć z zakresu desygatów pojęcia „doręczenie elektroniczne”¹⁸.

Pojęcie „system teleinformatyczny” na gruncie art. 131¹ KPC należy rozumieć w sposób określony w art. 9 § 1 KPC. Z przepisu tego wynika bowiem, że ilekroć przepisy Kodeksu postępowania cywilnego odwołują się do zwrotu „system teleinformatyczny”, to należy przez to rozumieć „system teleinformatyczny obsługujący postępowanie sądowe”. Z technicznego punktu widzenia przez pojęcie „system teleinformatyczny” należy rozumieć zespół współpracujących ze sobą urządzeń informatycznych i oprogramowania zapewniający przetwarzanie, przechowywanie, a także wysyłanie i odbieranie danych przez sieci telekomunikacyjne za pomocą właściwego dla danego rodzaju sieci telekomunikacyjnego urządzenia końcowego w rozumieniu przepisów ustawy z 16.7.2004 r. – Prawo telekomunikacyjne¹⁹. Artykuł 9 § 1 KPC w zakresie dotyczącym systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe nie ma charakteru konkretnego, ale abstrakcyjny (uniwersalny). Odnosi się on do każdego systemu, który umożliwia („obsługuje”) dokonywanie czynności (wszystkich albo tylko niektórych) w postępowaniu cywilnym.

Doręczenie elektroniczne (w znaczeniu ścisłym) polega na umieszczeniu pisma w systemie teleinformatycznym i udostępnieniu go adresatowi. Skutek doręczenia powstaje w chwili, w której adresat odebrał doręczane pismo (bez względu na to, czy zapoznał się z jego treścią), oraz wtedy gdy adresat nie odebrał pisma w ciągu 14 dni od daty jego umieszczenia w systemie teleinformatycznym. Rozróżnienie tych dwóch sytuacji wynika z art. 131¹ § 2 KPC. Przewiduje on, że w razie odebrania pisma w systemie teleinformatycznym jest automatycznie sporządzane elektroniczne potwierdzenie odbioru korespondencji, które zawiera: oznaczenie doręzonego pisma, chwilę jego odbioru i użytkownika, któremu doręczono pismo. Natomiast jeżeli adresat nie odbierze pisma, to doręczenie uznaje się za skuteczne po upływie 14 dni od daty umieszczenia pisma w systemie teleinformatycznym²⁰.

Natomiast tryb doręczenia elektronicznego²¹ został przewidziany w § 3 TrybDorEl. Przepis ten stanowi, że doręczenie pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe następuje przez umieszczenie tego pisma w systemie teleinformatycznym w sposób umożliwiający użytkownikowi zapoznanie się z jego treścią za pośrednictwem konta. Odebranie pisma to pierwsze uwiarytelnienie użytkownika na koncie po umieszczeniu doręczanego pisma w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe, chyba że zapoznanie się z treścią

pisma nie było możliwe z przyczyn związanych bezpośrednio z funkcjonowaniem tego systemu (§ 2 pkt 4 TrybDorEl).

Powyższe regulacje dotyczące doręczenia elektronicznego znajdują odpowiednie zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym. Należy jednak zwrócić uwagę na te przepisy, które dotyczą doręczeń w formie elektronicznej przy użyciu środków komunikacji elektronicznej. Tytułem przykładu można wskazać art. 759² KPC, który umożliwia dokonywanie doręczeń za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo środków komunikacji elektronicznej. Środki komunikacji elektronicznej mogą być też wykorzystywane w celu dokonywania tzw. doręczeń uproszczonych w postępowaniu egzekucyjnym (art. 149¹ KPC w zw. z art. 13 § 2 KPC)²².

¹⁷ Z tego względu wskazuje się, że do doręczeń elektronicznych nie mogą być wykorzystywane prywatne skrzynki pocztowe na komercyjnych serwerach (por. M. Michalska-Marciniak, [w:] A. Marciniak, K. Piasiecki (red.), Kodeks..., s. 575, i cyt. tam literatura; J. Gołaczyński, [w:] J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), Informatyzacja postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2016, s. 155).

¹⁸ Należy odnotować, że termin „doręczenie elektroniczne” jest krytykowany w doktrynie. Jak wskazuje A. Zalesińska, nie jest to nowa instytucja prawa procesowego, lecz jedynie sposób doręczenia przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego (taż, Wpływ informatyzacji na założenia konstrukcyjne procesu cywilnego, Warszawa 2016, s. 193).

¹⁹ T.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1489 ze zm. Wynika to z art. 3 pkt 3 ustawy z 17.2.2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 570 ze zm.).

²⁰ W tym ostatnim przypadku również system generuje automatycznie potwierdzenie odbioru korespondencji, co wynika z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 20.10.2015 r. w sprawie trybu i sposobu dokonywania doręczeń elektronicznych (Dz.U. poz. 1776 ze zm.; dalej jako: TrybDorElR). Potwierdzenie to zawiera informację, że pismo uznano za doręczone w trybie art. 131¹ § 2 zd. 3 KPC, oraz chwilę umieszczenia pisma w systemie teleinformatycznym z oznaczeniem doręzonego pisma. Uznanie doręczenia elektronicznego za skuteczne po upływie 14 dni od umieszczenia pisma w systemie nawiązuje do doręczenia zwykłego przewidzianego w art. 139 § 1 KPC (przez awizo). Różnica polega jednak na tym, że w przypadku doręczenia zwykłego konieczne jest dwukrotne awizowanie przesyłki, a w przypadku doręczenia elektronicznego nie zachodzi wymóg dwukrotnego umieszczenia pisma w systemie. Z tego względu w piśmiennictwie są zgłaszane zastrzeżenia do tej konstrukcji doręczenia elektronicznego (S. Kotecka, Informatyzacja postępowania cywilnego w prawie polskim, [w:] J. Gołaczyński (red.), Warszawa Informatyzacja postępowania sądowego w prawie polskim i wybranych państwach, 2009, s. 240; por. też A. Kościółek, Elektroniczne czynności procesowe *de lege lata* i *de lege ferenda*, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), Informatyzacja postępowania cywilnego. Teoria i praktyka, Warszawa 2016, s. 42).

²¹ Na gruncie doręczeń elektronicznych również odróżnia się tryb i sposób doręczenia. Wynika to z treści delegacji ustawowej zawartej w art. 131¹ § 3 KPC, w której wskazano, że w rozporządzeniu zostanie określony „tryb i sposób doręczeń elektronicznych”.

²² Niektóre przepisy wykonawcze dopuszczają możliwość dokonywania innych doręczeń za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej. Dotyczy to doręczenia zawiadomienia o założeniu konta albo o odmowie założenia konta w systemie teleinformatycznym. Zawiadomienia te są doręczane na adres poczty elektronicznej albo numer telefonu podany we wniosku o założenie tego konta. Por. § 4 ust. 6, 8 i 9 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 7.9.2016 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia licytacji elektronicznej ruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym (Dz.U. poz. 1431). Nie są to jednak doręczenia procesowe w rozumieniu Kodeksu postępowania cywilnego. Są one bowiem realizowane w fazie czynności administracyjno-organizacyjnych, która poprzedza i warunkuje możliwość późniejszego dokonywania czynności procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Z tego względu nie są one przedmiotem niniejszego opracowania.

Zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy z 18.7.2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną²³, środkami komunikacji elektronicznej są rozwiązania techniczne, w tym urządzenia teleinformatyczne i współpracujące z nimi narzędzia programowe, umożliwiające indywidualne porozumiewanie się na odległość przy wykorzystaniu transmisji danych między systemami teleinformatycznymi, a w szczególności poczta elektroniczna.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że w przepisach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 910/2014 z 23.7.2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylającego dyrektywę 1999/93/WE²⁴ wprowadzono instytucję (kwalifikowanej i niekwalifikowanej) usługi rejestrowanego doręczenia elektronicznego. Według art. 1 pkt 36 rozporządzenia „eIDAS” usługa rejestrowanego doręczenia elektronicznego oznacza usługę umożliwiającą przesłanie danych między stronami trzecimi drogą elektroniczną i zapewniającą dowody związane z posługiwaniem się przesyłanymi danymi, w tym dowód wysłania i otrzymania danych, oraz chroniącą przesyłane dane przed ryzykiem utraty, kradzieży, uszkodzenia lub jakiegokolwiek nieupoważnionej zmiany. Z art. 43 ust. 1 rozporządzenia „eIDAS” wynika, że nie może być kwestionowany skutek prawny danych wysłanych i otrzymanych przy użyciu usługi rejestrowanego doręczenia elektronicznego ani ich dopuszczalność jako dowodu w postępowaniu sądowym wyłącznie z tego powodu, że dane te mają postać elektroniczną lub że nie spełniają wszystkich wymogów kwalifikowanej usługi rejestrowanego doręczenia elektronicznego. Natomiast dane wysłane i otrzymane przy użyciu kwalifikowanej usługi rejestrowanego doręczenia elektronicznego korzystają z domniemania integralności danych, wysłania tych danych przez zidentyfikowanego nadawcę i otrzymania ich przez zidentyfikowanego adresata oraz dokładności daty i czasu wysłania i otrzymania wskazanych przez kwalifikowaną usługę rejestrowanego doręczenia elektronicznego. Wymogi dla kwalifikowanych usług rejestrowanego doręczenia elektronicznego zostały określone w art. 44 rozporządzenia „eIDAS”²⁵.

Charakterystyczne dla tej instytucji jest to, że dostawca takiej usługi umożliwia i zapewnia osobom trzecim przesyłanie danych drogą elektroniczną w sposób spełniający powyższe warunki²⁶. Nie jest wykluczone wykorzystanie tej instytucji także w ramach doręczeń elektronicznych dokonywanych w postępowaniu cywilnym (w tym również egzekucyjnym)²⁷. W takim modelu dostawca usługi umożliwiłby organowi procesowemu doręczanie pism adresatowi. Wydaje się jednak, że w odniesieniu do doręczeń elektronicznych (w ścisłym znaczeniu) zastosowanie takiego zabiegu nie byłoby pożądane, gdyż komunikacja dokonywana za pośrednictwem konta w systemie teleinformatycznym zapewnia więcej ko-

rzyści z punktu widzenia adresata (strony albo uczestnika postępowania)²⁸. Natomiast pożądane byłoby wykorzystanie takiej usługi w odniesieniu do innych doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną, czyli takich, które są dokonywane poza systemem teleinformatycznym. Takie zalety tej usługi, jak zapewnienie dowodu wysłania i otrzymania danych oraz ochrona przesyłanych danych przed ryzykiem utraty, kradzieży, uszkodzenia lub jakiegokolwiek nieupoważnionej zmiany, nie mogą być zazwyczaj osiągnięte w razie doręczania pism np. za pośrednictwem poczty elektronicznej.

Podsumowując powyższe uwagi, należy przyjąć, że wśród doręczeń procesowych należy wyróżnić doręczenia zwykłe (fizyczne, tradycyjne) oraz doręczenia dokonywane drogą elektroniczną. W ramach tego drugiego rodzaju doręczeń należy wyróżnić dwa sposoby doręczeń, czyli doręczenia elektroniczne²⁹ oraz inne doręczenia dokony-

²³ T.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1030 ze zm.

²⁴ Dz.Urz. UE L Nr 257, s. 73; dalej jako: rozporządzenie „eIDAS”.

²⁵ Kwalifikowane usługi rejestrowanego doręczenia elektronicznego muszą spełniać następujące wymogi:

- a) są świadczone przez co najmniej jednego kwalifikowanego dostawcę usług zaufania;
- b) z dużą dozą pewności zapewniają identyfikację nadawcy;
- c) zapewniają identyfikację adresata przed dostarczeniem danych;
- d) wysłanie i otrzymanie danych jest zabezpieczone zaawansowanym podpisem elektronicznym lub zaawansowaną pieczęcią elektroniczną kwalifikowanego dostawcy usług zaufania w taki sposób, by wykluczyć możliwość niewykrywalnej zmiany danych;
- e) każda zmiana danych niezbędna do celów wysłania lub otrzymania danych jest wyraźnie wskazana nadawcy i adresatowi danych;
- f) data i czas wysłania, otrzymania i wszelkiej zmiany danych są wskazane za pomocą kwalifikowanego elektronicznego znacznika czasu. W przypadku przesyłania danych między co najmniej dwoma kwalifikowanymi dostawcami usług zaufania wymogi określone w lit. a)–f) mają zastosowanie do wszystkich kwalifikowanych dostawców usług zaufania.

²⁶ Można tu doszukać się analogii do zwykłych (fizycznych) doręczeń procesowych dokonywanych za pośrednictwem operatora pocztowego. Dostawca usług zajmuje w tym przypadku pozycję podobną do pozycji operatora pocztowego.

²⁷ Por. J. Gołaczyński, D. Szostek, Doręczenia elektroniczne oraz wybrane aspekty informatyzacji postępowania egzekucyjnego, [w:] A. Marciniak (red.), *Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce*, Sopot 2015, s. 168–170; S. Cieślak, *Elektroniczne czynności sądowe – perspektywy rozwoju*, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), *Informatyzacja postępowania cywilnego. Teoria i praktyka*, Warszawa 2016, s. 14.

²⁸ Wystarczy wskazać, że za pośrednictwem konta w tym systemie strona ma nie tylko zapewniony dostęp do doręczanej korespondencji, ale również stały dostęp do informacji o sprawie oraz do elektronicznych akt sprawy (o ile takie są prowadzone). W razie wprowadzenia omawianej usługi doszłoby do „rozdzielenia” doręczeń i dostępu do akt albo informacji o sprawie, co z punktu widzenia strony lub uczestnika postępowania stanowiłoby jedynie dodatkowe utrudnienie. Jeszcze więcej problemów mogłoby wywołać zastosowanie omawianej usługi do doręczania pism przez stronę organowi procesowemu (czyli wnoszenia pism procesowych). W takim przypadku zostałaby bowiem poważnie uszczuplona możliwość częściowej automatyzacji czynności (np. w zakresie kontroli, czy wnoszone pismo spełnia warunki formalne i fiskalne, co obecnie jest możliwe dzięki odpowiednio zorganizowanemu systemowi teleinformatycznym).

²⁹ I. Wolniak, *Doręczenia w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2015, s. 105 i n.; A. Zalesińska, *Wpływ informatyzacji...*, s. 193. Za takim podejściem przemawiają także argumenty natury normatywnej (np. zawarte w art. 794² § 1 zd. 2 KPC odesłanie do „sposobu” przewidzianego w art. 131¹ KPC).

wane drogą elektroniczną. Nawiązuje to do zaproponowanego przez S. Cieślaka rozróżnienia formy elektronicznej czynności procesowych w znaczeniu szerokim (czyli drogi elektronicznej) oraz formy elektronicznej czynności procesowych w znaczeniu wąskim (czyli formy systemu teleinformatycznego)³⁰. Doręczenie elektroniczne jest sposobem doręczenia, który należy co do zasady zakwalifikować do doręczeń właściwych, gdyż polega ono na udostępnieniu pisma adresatowi (na koncie adresata w systemie teleinformatycznym)³¹. W niektórych przypadkach doręczenie elektroniczne może być jednak zaliczone do kategorii innych sposobów doręczenia³². Pozostałe doręczenia dokonywane drogą elektroniczną należy uznać za odrębny sposób doręczenia właściwego. Brak jest podstaw normatywnych do przyjęcia, że doręczenia te mogą być realizowane w sposób zastępczy³³. Tryb doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną jest odmienny od trybu doręczeń zwykłych. Doręczenia te polegają bowiem na udostępnieniu pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (doręczenie elektroniczne) albo za pomocą środków komunikacji elektronicznej (inne doręczenia dokonywane drogą elektroniczną)³⁴. W przypadku doręczenia elektronicznego jest możliwe automatyczne wygenerowanie potwierdzenia odbioru korespondencji. W przypadku innych doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną uzyskanie takiego potwierdzenia może być problematyczne³⁵.

Poza przedstawionym wyżej zróżnicowaniem doręczeń elektronicznych i innych doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną można zaproponować również inne kryteria klasyfikacji.

Na podstawie kryterium odwołującego się do przesłanek (warunków) ich stosowania można wyróżnić fakultatywne i obligatoryjne doręczenia dokonywane drogą elektroniczną. Pierwsze wchodzi w rachubę, wtedy gdy dopuszczalność tego rodzaju doręczeń wynika z woli (akceptacji) adresata. Mówi o tym art. 131¹ KPC, który przewiduje doręczenia elektroniczne, gdy adresat wybrał wnoszenie pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego i nie zrezygnował z doręczeń elektronicznych³⁶. Obligatoryjne doręczenia drogą elektroniczną są zaś stosowane wtedy, gdy przepisy przewidują, że doręczenie może być dokonane wyłącznie w formie elektronicznie bez względu na wolę adresata. Regulacje nakładające taki obowiązek mogą mieć charakter bezpośredni albo pośredni. Do pierwszej grupy można zaliczyć te przepisy, które *expressis verbis* nakazują stosowanie tego rodzaju doręczeń³⁷. Do regulacji przewidujących pośrednio obowiązek stosowania doręczeń drogą elektroniczną należą te przepisy, które nakładają na stronę albo uczestnika postępowania obowiązek wniesienia pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. W wyniku dokonania tej czynności aktualizuje się obowiązek organu

procesowego do stosowania doręczenia elektronicznego przewidzianego w art. 131¹ § 1 KPC³⁸.

Kolejnym kryterium podziału doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną może być wspomniany już tryb doręczeń, czyli tok czynności zmierzających do notyfikowania adresatowi treści doręczanego pisma. Przepis § 3 TrybDorEl przewiduje, że doręczenie pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe następuje przez umieszczenie tego pisma w systemie teleinformatycznym w sposób umożliwiający użytkownikowi zapoznanie się z jego treścią za pośrednictwem konta. Może to być realizowane dwojako. Doręczenie może polegać, po pierwsze, na przesłaniu pisma adresatowi na jego konto lub, po drugie, na umieszczeniu dokumentu w elektronicznych aktach sprawy i udostępnieniu go adresatowi. Ten ostatni tryb może być stosowany wyłącznie w tych sprawach, w których są prowadzone akta elektroniczne, a strona lub uczestnik postępowania ma zapewniony dostęp do tych akt za pośrednictwem konta w systemie teleinformatycznym³⁹.

³⁰ S. Cieślak, Elektroniczne czynności sądowe – perspektywy rozwoju, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), Informatyzacja..., s. 18.

³¹ M. Michalska-Marciniak, [w:] A. Marciniak, K. Piasecki (red.), Kodeks..., s. 572.

³² W elektronicznym postępowaniu upominawczym dopuszczalne jest bowiem doręczenie pisma na konto użytkownika uprawnionego do odbioru pism, który został wskazany przez adresata za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (§ 6 TrybDorEl), co oznacza, że jest to doręczenie zastępcze. Jeżeli przyjąć, że doręczenie przez awizowanie jest zastępczym sposobem doręczenia (por. przypis Nr 10), to należy stwierdzić, że pismo uznane za doręczone po upływie 14 dni od umieszczenia pisma w systemie teleinformatycznym też jest doręczane zastępczo. Tak określano ten sposób doręczenia elektronicznego na gruncie przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym (por. np. D. Adamski, [w:] J. Gołaczyński (red.), Elektroniczne postępowanie upominawcze. Komentarz, Warszawa 2010, s. 149).

³³ Żaden przepis dotyczący tego sposobu doręczeń nie przewiduje możliwości doręczenia pisma innemu podmiotowi niż adresat.

³⁴ Z tego punktu widzenia budzi wątpliwość treść art. 759² KPC. Przepis ten przewiduje bowiem doręczenia „z użyciem środków komunikacji elektronicznej w sposób określony” we właściwych przepisach wykonawczych. Użyte tu odesłanie dotyczące „sposobu” dotyczy trybu (toku) czynności podejmowanych przez komornika w celu doręczenia pisma za pośrednictwem tych środków (o czym niżej).

³⁵ Szerzej na ten temat: A. Kościółek, Elektroniczne czynności..., s. 290 i n. Wobec braku jakichkolwiek regulacji procesowych w tym przedmiocie, należy przyjąć, że organ procesowy powinien wykorzystywać takie środki komunikacji elektronicznej, które umożliwiają pozyskanie potwierdzenia odbioru korespondencji. Skoro warunkiem doręczenia uproszczonego przewidzianego w art. 149¹ KPC jest brak wątpliwości, że pismo dotarło do adresata, to tym bardziej taki warunek należy odnieść także do innych doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną.

³⁶ Podobny charakter ma doręczenie elektroniczne przewidziane w art. 626¹⁰ § 1² KPC.

³⁷ Na przykład art. 759², 794² § 1 zd. 2, art. 893^{2a} KPC.

³⁸ Należy podkreślić, że to kryterium rozróżnienia fakultatywnych i obligatoryjnych doręczeń elektronicznych odwołuje się do doniosłości prawnej woli adresata, a nie woli organu procesowego.

³⁹ Por. S. Kotecka, [w:] J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), Informatyzacja postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2016, s. 363. Ten model jest obecnie wykorzystywany w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

W odniesieniu do innych doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną (za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej) udostępnienie pisma adresatowi polega na przesłaniu pisma np. na adres poczty elektronicznej adresata.

Przedmiot doręczenia dokonanego drogą elektroniczną

Omawiając zagadnienie przedmiotu doręczenia dokonywanego drogą elektroniczną, należy zwrócić uwagę na art. 140 § 3 KPC, który znajduje odpowiednie zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym (art. 13 § 2 KPC). Przepis ten przewiduje, że w przypadku doręczenia elektronicznego pisma i orzeczenia mają postać dokumentów zawierających dane z systemu teleinformatycznego. Sformułowanie to jest bardzo ogólne i wymaga przybliżenia.

Przepis ten odnosi się do doręczenia elektronicznego, czyli realizowanego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Należy go jednak odpowiednio stosować również do innych doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną w postępowaniu egzekucyjnym (art. 13 § 2 KPC)⁴⁰. Jeżeli pismo podlegające doręczeniu (np. za pośrednictwem poczty elektronicznej) jest umieszczone w systemie teleinformatycznym (w elektronicznych aktach sprawy), przepis ten jest stosowany wprost. W przeciwnym przypadku konieczna jest modyfikacja tej regulacji (w ramach odpowiedniego stosowania) i przyjęcie, że doręczeniu podlega wówczas dokument zawierający dane, które nie pochodzą z systemu teleinformatycznego.

Nie budzi wątpliwości, że przedmiotem doręczenia w formie elektronicznej są dokumenty elektroniczne. Dokumenty te nie stanowią odpisu w rozumieniu art. 140 § 1 KPC⁴¹. Doręczany dokument zawierający dane z systemu teleinformatycznego to pismo lub orzeczenie, które zostało pierwotnie utrwalone w systemie teleinformatycznym oraz dokumenty elektroniczne, które zawierają treść pisma lub orzeczenia sporządzonego w postaci tradycyjnej. Artykuł 140 § 3 KPC umożliwia zatem tzw. konwersję pisma lub orzeczenia z postaci papierowej do postaci elektronicznej, co w praktyce oznacza digitalizację tego pisma lub orzeczenia. W rezultacie pismo lub orzeczenie sporządzone w postaci tradycyjnej może być doręczone elektronicznie wyłącznie po przekonwertowaniu do postaci dokumentu elektronicznego i dokument ten powinien być umieszczony w systemie teleinformatycznym. Doręczeniu nie podlega wówczas odpis pisma lub orzeczenia, ale jego odwzorowanie (treść) utrwalone w systemie teleinformatycznym. Artykuł 140 § 3 KPC może mieć zastosowanie również do doręczenia pisma lub orzeczenia sporządzonego w postaci tradycyjnej („papierowej”), w sytuacji gdy w systemie te-

leinformatycznym jest utrwalony „elektroniczny projekt” tego pisma lub orzeczenia, a treść tego „projektu” odpowiada treści pisma lub orzeczenia. Jeżeli według odrębnych przepisów odpis takiego pisma lub orzeczenia może być doręczony bez wymogu opatrzenia podpisem⁴², to „projekt” ten należy uznać za dokument zawierający dane z systemu teleinformatycznego, który może być doręczony elektronicznie, co eliminuje potrzebę digitalizacji pisma lub orzeczenia sporządzonego w postaci tradycyjnej. Możliwość ta nie dotyczy pism doręczanych przez komornika, gdyż przepisy dotyczące postępowania prowadzonego przez ten organ nie przewidują zwolnienia z obowiązku podpisania doręczanego pisma.

Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną wskazują, że doręczeniu podlega „pismo” i pod tym względem są one

⁴⁰ Za takim podejściem dodatkowo przemawia również przepis § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 5.9.2016 r. w sprawie czynności Krajowej Rady Komorniczej umożliwiających komornikom prowadzenie egzekucji na podstawie elektronicznego tytułu wykonawczego oraz czynności komornika dokonywanych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w postępowaniu egzekucyjnym (Dz.U. poz. 1417). Przewiduje on, że przepisy rozdziału dotyczącego czynności dokonywanych przy użyciu systemu teleinformatycznego stosuje się odpowiednio do pism i innych dokumentów przesyłanych przez komornika za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

⁴¹ Artykuł 140 § 3 KPC jest wyjątkiem od reguły zawartej w art. 140 § 1 KPC, co oznacza, że doręczony elektronicznie dokument nie ma mocy odpisu pisma lub orzeczenia. Może mieć on jednak moc dokumentu pochodzącego od sądu albo komornika (czyli moc oryginału), o ile pochodzi z systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe albo egzekucyjne i ma cechy umożliwiające jego weryfikację w tym systemie. Regulacje dotyczące tej mocy dokumentu są zamieszczone w art. 53a ustawy z 27.7.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 2062 ze zm.) oraz w art. 17b ustawy z 29.8.1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1138 ze zm.). Por. też rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 7.9.2016 r.: w sprawie sposobu i cech umożliwiających weryfikację istnienia i treści pisma w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe (Dz.U. poz. 1422) oraz w sprawie sposobu i cech umożliwiających weryfikację istnienia i treści pisma w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie egzekucyjne prowadzone przez komornika (Dz.U. poz. 1421).

⁴² Przepis § 19 ust. 4 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z 12.12.2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz.Urz. M.S. poz. 22 ze zm.) przewiduje, że pisma sądowe, określone w załączniku Nr 3 do zarządzenia, zamieszczone w sądowym systemie informatycznym i odnotowane w nim jako wydane, mogą być wysyłane bez podpisu własnoręcznego. Pismo sądowe, a w razie przesłania odpisu orzeczenia pismo przewodnie, przy którym przesyłany jest odpis, powinno zawierać wskazanie danych osoby, która podpisałaby pismo. Nie stosuje się w tym przypadku wskazanego w § 26 tego zarządzenia wymogu zamieszczenia pieczęci urzędowej oraz poświadczania za zgodność z oryginałem, a także wymogu podpisania pozostawionej w aktach kopii wysłanego pisma. Spośród pism wymienionych w załączniku Nr 3 do tego zarządzenia, w postępowaniu egzekucyjnym toczącym się przed sądem mogą być w ten sposób doręczane: wezwania, zawiadomienia, zarządzenia o zwrocie pisma w tym również wniosku, postanowienia niezaskarżalne środkami odwoławczym (od których środek odwoławczy w ogóle nie przysługuje i nie przysługiwał – nie dotyczy postanowień, od których środek taki przysługiwał, ale na skutek jego rozpoznania nie przysługuje już wobec wyczerpania trybu odwoławczego), pisma przewodnie, przy których przesyłane są odpisy pism doręczanych przez sąd oraz pouczenia.

co do zasady jednolite⁴³. W niektórych przepisach wprost wskazano nazwy pism podlegających doręczeniu elektronicznemu. Artykuł 794² § 1 zd. 2 KPC przewiduje doręczenie „postanowienia co do nadania klauzuli wykonalności”, a w art. 879⁷ zd. 2 KPC ustanowiono wymóg elektronicznego doręczenia „zawiadomienia o przybiciu”. W treści art. 131¹ § 2 i 3 oraz art. 893^{2a} KPC szerzej ujęto przedmiot doręczenia, gdyż przewidziano, że jest nim „pismo”. Katalog pism podlegających doręczeniu elektronicznemu na podstawie art. 131¹ § 2 i 3 KPC jest bardzo szeroki, gdyż są to wszystkie pisma doręczane adresatowi, który zaakceptował taki rodzaj doręczeń⁴⁴. Natomiast art. 893^{2a} KPC odnosi się do wszystkich pism doręczanych przez komornika bankowi w ramach egzekucji z rachunku bankowego⁴⁵. Przez pojęcie „pismo” należy rozumieć zarówno pisma komornika (np. zawiadomienia i wezwania), odpisy pism procesowych, jak i odpisy orzeczeń i zarządzeń wydanych przez organ procesowy. Należy to również odnieść do innych doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną.

Doręczenia elektroniczne w postępowaniu egzekucyjnym

Artykuł 131¹ § 1 KPC przewiduje, że sąd dokonuje doręczeń za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (doręczenie elektroniczne), jeżeli adresat wniósł pismo za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo dokonał wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Jak już wspomniano wyżej, przepis ten znajduje odpowiednie zastosowanie w sądowym postępowaniu egzekucyjnym (art. 13 § 2 KPC) prowadzonym przez sąd albo komornika sądowego. W postępowaniu przed każdym z tych organów może być bowiem wykorzystywany system teleinformatyczny obsługujący postępowanie sądowe⁴⁶.

Adresatem doręczenia elektronicznego jest podmiot, który wniósł pismo za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo dokonał wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Zasadnicze znaczenie ma pierwsza z powyższych przesłanek. Druga przesłanka znajdzie zastosowanie w tych rzadkich przypadkach, w których adresat złoży już oświadczenie o wyborze wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w danej sprawie, ale nie wniesie jeszcze pisma za pośrednictwem tego systemu⁴⁷. W takim przypadku nie zachodzą przeszkody do elektronicznego doręczania pism adresatowi⁴⁸. Powyższy mechanizm jest oparty na założeniu, że jeżeli podmiot uczestniczący w postępowaniu wybiera tzw. drogę elektroniczną w celu składania pism procesowych (wniosków i oświadczeń) do organu procesowego, jednocześnie w sposób dorozumiany (milcząco) godzi się na to, aby organ ten kierował do niego pisma tą samą drogą.

Artykuł 131¹ § 2¹ KPC wprowadza wyjątek od tej reguły, stanowiąc, że adresat, który dokonał wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, może zrezygnować z doręczenia elektronicznego. Oświadczenie o rezygnacji z doręczeń elektronicznych będzie mogło być skutecznie złożone wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, gdyż jest składane przez podmiot, który dokonał już wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem tego systemu. Ponadto do rezygnacji z doręczeń elektronicznych dochodzi także wskutek rezygnacji z wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. W razie akceptacji doręczeń elektronicznych przez użytkownika (stronę albo uczestnika postępowania egzekucyjnego) wszystkie przeznaczone dla niego pisma są doręczane elektronicznie.

Tryb i sposób obligatoryjnych doręczeń elektronicznych jest taki sam jak ten dla doręczeń fakultatywnych. Różnica polega na tym, że stosowanie tych doręczeń wynika z przepisu ustawy, a nie z aktu woli (akceptacji) adresata. W każdym przypadku ograniczony jest też katalog pism, które są doręczane elektronicznie.

Artykuł 794² § 1 zd. 2 KPC przewiduje, że postanowienie co do nadania klauzuli wykonalności, o której mowa w art. 783 § 4 KPC, doręcza się w sposób przewidziany w art. 131¹ KPC. Przepis ten stanowi kontynuację zdania pierwszego i z tego względu należy przyjąć, że odnosi się on wyłącznie do doręczeń dokonywanych wobec wierzy-

⁴³ W przeciwieństwie do przepisów dotyczących doręczeń tradycyjnych, w których używa się niejednolitych określeń w tym zakresie. Stanowią one, że doręczeniu podlega m. in.: „pismo” (np. art. 139 § 1 KPC), „pismo procesowe lub orzeczenie” (art. 133 § 2 KPC), „pismo procesowe” (np. art. 133 § 2a KPC), „pismo sądowe” (np. art. 135 § 2 KPC) albo „dokument” (np. art. 140 § 2 KPC).

⁴⁴ W odniesieniu do niektórych pism mogą jednak zachodzić wyjątki (np. nie można doręczyć elektronicznie wierzycielowi tytułu wykonawczego sporządzonego w formie tradycyjnej).

⁴⁵ W przepisach wykonawczych przewidziano dodatkowe wymagania dla niektórych pism komornika doręczanych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (por. § 15 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 5.9.2016 r. w sprawie czynności Krajowej Rady Komorniczej umożliwiających komornikom prowadzenie egzekucji na podstawie elektronicznego tytułu wykonawczego oraz czynności komornika dokonywanych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w postępowaniu egzekucyjnym, Dz.U. poz. 1417).

⁴⁶ Por. art. 9 i 760 KPC.

⁴⁷ Złożenie oświadczenia o wyborze wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego będzie możliwe dopiero po utworzeniu i wdrożeniu odpowiedniego systemu teleinformatycznego. Wynika to z treści art. 20 nowelizacji z 10.7.2015 r., który przewiduje, że w okresie trzech lat od wejścia w życie niniejszej ustawy, dokonanie wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe oraz dalsze wnoszenie tych pism za pośrednictwem tego systemu jest dopuszczalne, jeżeli ze względów technicznych, leżących po stronie sądu, jest to możliwe.

⁴⁸ Na przykład wierzyciel dysponujący tytułem wykonawczym w postaci tradycyjnej (papierowej) będzie mógł złożyć wniosek o wszczęcie egzekucji wyłącznie w postaci tradycyjnego pisma (por. art. 797 § 2 KPC). Po złożeniu tego wniosku może jednak złożyć oświadczenie o wyborze wnoszenia dalszych pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, co umożliwi organowi egzekucyjnemu dokonywanie doręczeń elektronicznych.

ciela. Chodzi tu o postanowienia wydane w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym pochodzącym od sądu albo od referendarza sądowego, które zostały wydane w postaci elektronicznej. Wymóg doręczeń elektronicznych jest tu ściśle powiązany z dyspozycją zawartą w art. 783 § 4 KPC, według której postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności pozostawia się wyłącznie w systemie teleinformatycznym⁴⁹. Przesądza to o konieczności sporządzenia i utrwalenia tego postanowienia w formie elektronicznej⁵⁰. Artykuł 794² § 1 KPC odnosi się jednak nie tylko do postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności, lecz także do wszystkich postanowień „co do nadania klauzuli”, czyli zarówno pozytywnych (wydanych w formie uproszczonej), jak i negatywnych. Postanowienie o oddaleniu wniosku o nadanie klauzuli wykonalności może być zatem sporządzone w formie tradycyjnej, ale musi być ono doręczone wierzycielowi elektronicznie, co wymaga dokonania konwersji (art. 140 § 3 KPC w zw. z art. 13 § 2 KPC). Wydaje się, że ten rodzaj doręczeń znajduje zastosowanie również do innych postanowień w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności tytułom egzekucyjnym wydanym przez sąd albo referendarza sądowego w postaci elektronicznej (np. postanowienia o umorzeniu postępowania albo o przekazaniu wniosku sądowi właściwemu). Warto zaznaczyć, że w treści art. 794² § 2 KPC posłużono się zwrotem „doręczenie zawiadomienia o utworzeniu tytułu wykonawczego w systemie teleinformatycznym”. Pojawia się tu wątpliwość, czy zawiadomienie to jest równoznaczne z doręczeniem postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności wydanego w postaci elektronicznej. Na pytanie to należy odpowiedzieć twierdząco, gdyż wskazuje na to kontekst, w którym zostało użyte przedmiotowe sformułowanie. Stanowi ono alternatywę dla zwrotu „wydanie wierzycielowi tytułu wykonawczego”. W przypadku utrwalenia klauzuli wykonalności w systemie teleinformatycznym nie jest możliwe wydanie wierzycielowi tytułu wykonawczego, gdyż tytuł ten przechowuje się wyłącznie w systemie teleinformatycznym. Ponadto klauzula ta jest nadawana w formie uproszczonej, czyli w drodze postanowienia wydawanego bez spisywania odrębnej sentencji. Jego sporządzenie polega na umieszczeniu klauzuli w systemie teleinformatycznym i opatrzeniu jej kwalifikowanym podpisem elektronicznym sędziego albo referendarza sądowego, który wydaje postanowienie (art. 783 § 3¹ KPC). Doręczenie tego postanowienia polega zatem na zawiadomieniu wierzyciela o utworzeniu tytułu wykonawczego.

Obligatoryjne doręczenia elektroniczne znajdują zastosowanie również w ramach egzekucji z rachunku bankowego. Z art. 893^{2a} KPC wynika bowiem, że komornik doręcza pisma bankowi za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego egzekucję z wierzytelności z rachunku bankowego. Zakres zastosowania doręczeń

elektronicznych przewidziany w tym przepisie jest zatem ograniczony podmiotowo i przedmiotowo. Obowiązek ten odnosi się wyłącznie do doręczeń dokonywanych przez komornika sądowego i dotyczy wyłącznie pism doręczanych bankowi. W związku z tym przepis ten nie znajduje zastosowania do pism doręczanych przez sąd egzekucyjny (np. rozpoznający skargę banku na czynności komornika). Usytuowanie tego przepisu w dziale pt. Egzekucja z rachunków bankowych oznacza, że chodzi tu wyłącznie o pisma doręczane bankowi jako dłużnikowi zajętej wierzytelności z rachunku bankowego⁵¹.

W treści art. 879⁷ KPC⁵² przewidziano, że zawiadomienie o przybiciu doręcza się licytantom za pośrednictwem systemu teleinformatycznego⁵³. Obligatoryjne doręczenie elektroniczne przewidziane w tym przepisie dotyczy zatem wyłącznie doręczenia tego zawiadomienia licytantom. Doręczenie to odbywa się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej. Doręczenie tego zawiadomienia wierzycielowi i dłużnikowi odbywa się według reguł ogólnych, czyli co do zasady w sposób tradycyjny, chyba że strona wybierze wnoszenie pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego i nie zrezygnuje z doręczeń elektronicznych.

Do obligatoryjnych doręczeń elektronicznych (w ścisłym znaczeniu) należy też zakwalifikować doręczenia unormowane w art. 759² KPC, o ile są one dokonywane za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Zakres zastosowania tego przepisu wymaga jednak odrębnego omówienia.

Doręczenia dokonywane na podstawie art. 759² KPC

Artykuł 759² KPC przewiduje, że komornik dokonuje doręczeń administracyjnym organom egzekucyjnym oraz organom podatkowym wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo z użyciem środków komunikacji

⁴⁹ Nie odnosi się to do postępowania o nadanie klauzuli wykonalności na podstawie art. 778¹, 787, 787¹, 788 oraz 789 KPC.

⁵⁰ Warto wskazać za Z. Woźniakiem, że jeżeli wierzyciel składa wniosek o nadanie klauzuli wykonalności za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, ale tytuł egzekucyjny został wydany w postaci tradycyjnej, to sąd nadaje klauzulę wykonalności w tradycyjnej formie. Warunkiem nadania klauzuli wykonalności w postaci elektronicznej jest uprzednie istnienie tytułu egzekucyjnego w tej postaci (*tenże*, [w:] J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), *Informatyka postępowania cywilnego*, Warszawa 2016, s. 428).

⁵¹ Względy celowościowe przemawiają za dopuszczalnością stosowania tego sposobu doręczeń także w odniesieniu do doręczanych bankowi – poddłużnikowi żądań udzielenia informacji dotyczących zajętego rachunku bankowego.

⁵² Przepis ten, podobnie jak pozostałe regulacje dotyczące licytacji elektronicznej w ramach egzekucji z ruchomości, wszedł w życie 1.3.2017 r. (por. art. 23 pkt 1a nowelizacji z 10.7.2015 r.).

⁵³ W istocie chodzi tu o doręczenie postanowienia komornika o przybiciu (*I. Kunicki*, *Elektroniczna licytacja w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, [w:] A. Marciniak (red.), *Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce*, Sopot 2015, s. 284).

elektronicznej, w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 63a § 2 ustawy z 17.6.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁵⁴. Zwrot: „komornik dokonuje doręczeń” świadczy o obligatoryjnym charakterze tych doręczeń. Dla ustalenia zakresu tego obowiązku kluczowe znaczenie ma określenie zakresu podmiotowego i przedmiotu doręczeń.

Artykuł 759² KPC dotyczy doręczeń dokonywanych przez komornika, a zatem chodzi tu o doręczenia dokonywane w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez ten organ⁵⁵. Do kręgu adresatów należą administracyjne organy egzekucyjne. Zgodnie z art. 1a pkt 7 PosEgAdmU organem egzekucyjnym jest organ uprawniony do stosowania w całości lub w części określonych w tej ustawie środków służących doprowadzeniu do wykonania przez zobowiązanych ich obowiązków o charakterze pieniężnym lub obowiązków o charakterze niepieniężnym oraz zabezpieczenia wykonania tych obowiązków. Artykuł 19 PosEgAdmU zawiera katalog organów egzekucyjnych (np. naczelnik urzędu skarbowego, dyrektor oddziału ZUS albo dyrektor izby celnej) oraz wskazuje zakres kompetencji powierzonych poszczególnym organom. Po drugie, art. 759² KPC dotyczy doręczeń dokonywanych wobec organów podatkowych. Katalog organów podatkowych został określony w art. 13 ustawy z 29.8.1997 r. – Ordynacja podatkowa⁵⁶. Krąg adresatów wskazany w art. 759² KPC został określony przy zastosowaniu kryterium funkcjonalnego. Obowiązek dokonywania doręczeń elektronicznych wobec administracyjnych organów egzekucyjnych dotyczy bowiem wyłącznie takiej korespondencji, która wiąże się z realizowaną przez nie działalnością egzekucyjną. To samo należy odnieść do organów podatkowych⁵⁷.

O obligatoryjnych doręczeniach elektronicznych przewidzianych w analizowanym przepisie przesądzą zatem kryteria podmiotowe (nadawca i adresaci), a nie przedmiotowe⁵⁸. Znajduje to potwierdzenie w wynikach wykładni systemowej. Usytuowanie omawianego przepisu w przepisach ogólnych części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego, w dziale pt. Organy egzekucyjne, ich właściwość i postępowanie w ogólności, świadczy o konieczności ich stosowania w odniesieniu do wszystkich pism i orzeczeń doręczanych przez komornika wymienionym wyżej organom bez względu na rodzaj i sposób egzekucji oraz etap postępowania. Również argumenty natury celowościowej oraz odwołujące się do wykładni autentycznej przemawiają za trafnością tej tezy⁵⁹. W rezultacie należy przyjąć, że art. 759² KPC odnosi się nie tylko do pism (zawiadomień, informacji, żądań, postanowień oraz odpisów pism i dokumentów) doręczanych przez komornika w związku ze zbiegiem egzekucji administracyjnej i sądowej. Elektronicznie powinny być doręczane przez komornika także żądania, kierowane do wskazanych wyżej adresatów, złożenia wyjaśnień lub

udzielenia informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji (por. art. 761 § 1 KPC). Obowiązek dokonywania doręczeń elektronicznych organom podatkowym odnosi się natomiast do wszystkich pism komornika kierowanych do tych organów w związku z egzekucją z wierzytelności z tytułu nadpłaty lub zwrotu podatku.

Artykuł 759² KPC dopuszcza możliwość korzystania z systemu teleinformatycznego albo środków komunikacji elektronicznej. Nie wskazano w nim konkretnego systemu teleinformatycznego, gdyż (jak wskazano wyżej) przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie rozstrzygają kwestii o charakterze organizacyjno-technicznym. Może to być zarówno system przeznaczony do przesyłania pism, jak też system o szerszych funkcjonalnościach⁶⁰.

⁵⁴ T.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 599 ze zm.; dalej jako: PosEgAdmU.

⁵⁵ Przepis ten znajduje zastosowanie także w innych postępowaniach prowadzonych przez komornika, do których stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym (np. postępowanie w celu wykonania tytułu zabezpieczenia albo postanowienia o sporządzeniu spisu inwentarza).

⁵⁶ T.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 201 ze zm.

⁵⁷ Jeżeli zatem doręczane pismo dotyczy działalności egzekucyjnej dyrektora oddziału ZUS (czyli administracyjnego organu egzekucyjnego), to jego doręczenie odbywa się na podstawie art. 759² KPC. Natomiast do doręczenia pisma w sprawie niezwiązanej z tą działalnością (np. zawiadomienia o zajęciu świadczenia emerytalno-rentowego) omawiany przepis nie znajduje zastosowania.

⁵⁸ Podobne (ale nie identyczne) obowiązki zostały nałożone na administracyjne organy egzekucyjne oraz organy podatkowe w przypadku doręczania niektórych pism komornikowi. Zgodnie z przepisem art. 63a § 1 PosEgAdmU doręczenia pomiędzy organami egzekucyjnymi oraz pomiędzy organem egzekucyjnym a komornikiem sądowym dokonuje się z użyciem środków komunikacji elektronicznej. Wymóg ten odnosi się jednak tylko do doręczania pism w razie zbiegu egzekucji administracyjnych albo zbiegu egzekucji sądowych i administracyjnych. Artykuł 902² § 3 KPC stanowi natomiast, że wykonując zajęcie wierzytelności z tytułu nadpłaty lub zwrotu podatku, organ podatkowy dokonuje doręczeń komornikowi wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo z użyciem środków komunikacji elektronicznej, w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 67 § 2c PosEgAdmU. Regulacje dotyczące obligatoryjnych doręczeń elektronicznych dokonywanych przez administracyjne organy egzekucyjne i organy podatkowe mają zatem węższe zakresy zastosowania niż przepis art. 759² KPC. Są one jednak adresowane do innych organów i nie mają znaczenia dla wykładni tego ostatniego przepisu.

⁵⁹ W tym zakresie wystarczy odwołanie do uzasadnienia projektu ustawy wprowadzającej ten przepis. Wskazano w nim, że przepisy te służą wprowadzeniu obligatoryjnych doręczeń elektronicznych i będą im podlegać pisma doręczane przez komornika sądowego administracyjnym organom egzekucyjnym oraz organom podatkowym (część G pkt 10 uzasadnienia projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw – druk sejmowy Nr 2678 Sejmu VII kadencji). W uzasadnieniu tym nie sygnalizowano żadnych wyjątków w tym zakresie.

⁶⁰ Obecnie komornicy wykorzystują w tym celu ePUAP. Niedopuszczalne jest, spotykane w praktyce, wyłączenie (ograniczenie) stosowania tych ustawowo określonych sposobów doręczeń z uwagi na treść przepisów podstawowych (przepisy wykonawcze nie mogą zmieniać ani uchylać regulacji ustawowych) albo z powodu ograniczeń technicznych (np. braku określonych funkcjonalności w ePUAP). Należy podkreślić, że systemy te są jedynie narzędziem do realizacji przepisów prawa i względy techniczne nie mogą wpływać na sposób interpretacji tych przepisów. Kwestia aktualnie występujących niedoskonałości wykorzystywanego systemu teleinformatycznego ma zresztą znaczenie drugorzędne, z uwagi na dopuszczalny i równorzędny inny sposób dokonywania doręczeń w formie elektronicznej (czyli przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej).

Artykuł 759² KPC nie normuje wprost trybu doręczeń. W odniesieniu do doręczeń elektronicznych (w znaczeniu ścisłym), do trybu doręczeń znajdują odpowiednie zastosowanie przepisy o postępowaniu rozpoznawczym. Inne doręczenia (za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej) odbywają się natomiast „w sposób określony w przepisach” wydanych na podstawie art. 63a § 2 PosEgAdmU. Jak już sygnalizowano wyżej, chodzi tu jednak nie o sposób, ale o tryb doręczenia. Przepisy dotyczące tego trybu zostały zawarte w rozporządzeniu Ministra Finansów z 8.9.2016 r. w sprawie sposobu sporządzania i dokonywania doręczeń z użyciem środków komunikacji elektronicznej odpisów dokumentów w przypadku wystąpienia zbiegu egzekucji⁶¹. Do doręczeń dokonywanych przez komornika znajdują zastosowanie przepisy tego rozporządzenia dotyczące formatów, w których muszą być sporządzone doręczane dokumenty⁶², oraz dodatkowych czynności, które powinny być podjęte przez komornika⁶³.

Uproszczone doręczenia dokonywane drogą elektroniczną

Nowelizacja z 10.7.2015 r. wprowadziła art. 149¹ KPC, który stanowi, że sąd może wzywać strony, świadków, biegłych lub inne osoby w sposób, który uzna za najbardziej celowy, z pominięciem sposobów doręczeń przewidzianych w rozdziale 2, jeżeli uzna to za niezbędne do przyspieszenia rozpoznania sprawy. Wezwanie dokonane w ten sposób wywołuje skutki przewidziane w niniejszym kodeksie, jeżeli jest niewątpliwe, że doszło ono do wiadomości adresata w terminach określonych w art. 149 § 2⁶⁴. Regulacja ta dotyczy wprawdzie postępowania rozpoznawczego, ale nie ma przeszkód, aby była ona odpowiednio stosowana w postępowaniu egzekucyjnym (art. 13 § 2 KPC). Przepis ten może być stosowany w odniesieniu do doręczania wezwań stronom i innym osobom przez sąd na posiedzenie jawne albo rozprawę (np. w razie rozpoznawania skargi na czynność komornika na rozprawie). Ten sposób doręczenia może być wykorzystywany również w celu doręczenia wezwań przez komornika. W tym przypadku zachodzi jednak konieczność zmodyfikowania tej regulacji, co wynika stąd, że komornik nie podejmuje czynności na posiedzeniach. Uproszczony (odformalizowany) sposób wzywania osób przez komornika może być stosowany np. w razie wezwania strony w celu ustnego wysłuchania, wezwania dłużnika w celu złożenia wyjaśnień lub wykazu majątku albo nawet wezwania osoby trzeciej do udzielenia informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji (art. 761 § 1 KPC). Doręczenie takiego wezwania może nastąpić za pomocą systemu teleinformatycznego⁶⁵ albo środków komunikacji elektronicznej (np. poczty elektronicznej)⁶⁶, jeżeli taki właś-

nie sposób doręczenia komornik uzna za celowy. W razie wykorzystania takich środków przekazu informacji doręczenia uproszczone należy zakwalifikować do doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną. Warunkiem skuteczności takiego doręczenia jest brak wątpliwości, że wezwanie doszło do adresata. Spełnienie tego warunku może nastąpić wówczas, gdy komornik uzyskał potwierdzenie doręczenia pisma (np. wygenerowane w systemie teleinformatycznym, którym się posłużył, albo w ramach usług oferowanych przez pocztę elektroniczną) albo gdy otrzymał informację zwrotną pochodzącą od adresata pisma potwierdzającą odebranie wezwania.

Skutki naruszenia przepisów o doręczeniach drogą elektroniczną

Problem skutków naruszenia przepisów przewidujących dokonywanie doręczeń drogą elektroniczną ma obecnie dużą doniosłość. Wynika to stąd, że pomimo zmiany stanu prawnego niektóre organy egzekucyjne (np. komornicy

⁶¹ Dz.U. poz. 1416.

⁶² Zgodnie z § 1 tego rozporządzenia odpisy dokumentów sporządza się w postaci elektronicznej w formacie XML. Jeżeli jednak dokument został sporządzony w formacie uniemożliwiającym konwersję do dokumentu w formacie XML albo z innych przyczyn nie jest możliwe sporządzenie odpisu dokumentu w tym formacie XML, odpis dokumentu sporządza się w formacie PDF. Jeżeli dokument ma postać papierową, jego odpis sporządza się jako elektroniczną kopię dokumentu.

⁶³ Chodzi tu o konieczność sporządzenia tzw. adnotacji, która jest wymagana w razie realizowanego przez komornika doręczenia na rzecz administracyjnego organu egzekucyjnego pism w związku ze zbiegiem egzekucji sądowej i administracyjnej. Przepis § 3 ust. 2 pkt 2 tego rozporządzenia przewiduje, że w przypadku wystąpienia zbiegu egzekucji sądowej z egzekucją administracyjną komornik sądowy doręcza odpisy dokumentów wraz z adnotacją organowi egzekucyjnemu, o którym mowa w art. 19 PosEgAdmU, na elektroniczną skrynkę podawczą organu egzekucyjnego, wykorzystując konto komornika na ePUAP. Chodzi tu o adnotację unormowaną w art. 62b § 2 PosEgAdmU, która jest sporządzana według struktury logicznej udostępnionej w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Izby Skarbowej w Szczecinie. Wadliwość tych regulacji polega na tym, że sugerują one, jakoby przepisy rangi ustawowej nakładały na komornika sądowego obowiązek sporządzenia adnotacji. Tymczasem przepisy ustawowe dotyczące tego obowiązku są adresowane wyłącznie do administracyjnych organów egzekucyjnych (art. 62b § 2 PosEgAdmU).

⁶⁴ W istocie nowelizacja z 10.7.2015 r. rozszerzyła zakres stosowania tego sposobu doręczeń na wszystkie postępowania, gdyż przed 8.9.2016 r. były one dopuszczalne wyłącznie w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (art. 472 KPC), w postępowaniu uproszczonym (art. 505⁶ § 1 KPC) oraz w postępowaniu w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką (art. 598¹ § 2 KPC).

⁶⁵ Jeszcze przed wejściem w życie art. 149¹ KPC system ePUAP był wykorzystywany przez komorników w celu doręczania organom administracji publicznej żądań udzielenia informacji, o których mowa w art. 761 § 1 KPC.

⁶⁶ Na możliwość wykorzystywania tych środków (jeszcze na gruncie poprzedniego stanu prawnego) zwracała uwagę B. Kaczmarek (zob. *taż*, Nowe technologie, nowe możliwości – nowoczesne formy komunikowania się sądu i stron procesu cywilnego, a także sądów między sobą – uwagi na tle aktualnych przepisów, e-Biuletyn CBKE 2007, Nr 3, s. 3).

sądowi) doręczają tradycyjnie takie pisma, które powinny być doręczane w formie elektronicznej⁶⁷.

W myśl ogólnej reguły wynikającej z przepisów Kodeksu postępowania cywilnego naruszenie przepisów dotyczących doręczeń procesowych powoduje bezskuteczność doręczenia⁶⁸. Przepisy dotyczące doręczeń mają bowiem charakter bezwzględnie obowiązujący (obligatoryjny) dla adresata będącego organem procesowym⁶⁹. Nie przyznają one zatem organowi procesowemu uprawnienia do dokonywania doręczenia w sposób, który nie jest przewidziany w obowiązujących przepisach ani swobodnego wyboru rodzaju doręczenia⁷⁰. Także regulacje ustanawiające wymóg doręczeń drogą elektroniczną nie mogą być postrzegane jako przepisy o charakterze dyspozytywnym. Określają one przesłanki (warunki), których spełnienie obliguje organ procesowy do stosowania takiej formy doręczeń i wyłącza dopuszczalność stosowania doręczeń tradycyjnych. Naruszenie formy doręczenia polegające na zastosowaniu doręczenia zwykłego zamiast wymaganego doręczenia drogą elektroniczną (albo odwrotnie) powoduje, że doręczenie nie wywołuje skutków prawnych⁷¹. Sanowanie tej wadliwości wymaga zatem ponownego doręczenia pisma, ale z zachowaniem przepisów o doręczeniach. Przyjęcie takiego podejścia jest oczywiste w sytuacji, w której strona „wybiera elektroniczne doręczenia”. Doręczenie jej pisma w formie zwykłej jest wówczas nieskuteczne⁷². Mniej oczywista jest sytuacja, w której obowiązek doręczenia drogą elektroniczną wynika z przepisu prawa, a organ procesowy doręcza pismo tradycyjnie i adresat potwierdza fakt doręczenia choćby w sposób dorozumiany⁷³. Problem pojawia się jednak wtedy, gdy adresat nie potwierdzi takiego doręczenia. Z tego względu należy przyjąć, że również w takich sytuacjach doręczenie jest bezskuteczne. Przeciwny pogląd prowadziłby do wniosku, że o skuteczności doręczenia decyduje w istocie wola adresata, a takie rozwiązanie należy odrzucić. Nawet odpowiednie stosowanie doręczeń uproszczonych nie umożliwia „złagodzenia” tych negatywnych skutków naruszenia przepisów przewidujących doręczenia drogą elektroniczną. Z treści art. 149¹ KPC w zw. z art. 13 § 2 KPC wynika bowiem, że doręczenia uproszczone mogą być dokonywane w sposób, który organ „uzna za najbardziej celowy, z pominięciem sposobów doręczeń przewidzianych w rozdziale 2”. Wynika stąd, że doręczenia dokonywane w sposób tradycyjny nie mogą być uznane za doręczenia uproszczone względem doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną. Nie są one bowiem dokonywane „z pominięciem sposobów doręczeń przewidzianych w rozdziale 2”⁷⁴. Również argumenty natury systemowej i logicznej sprzeciwiają się uznaniu, że doręczenia tradycyjne mają charakter uproszczony (odformalizowany) względem doręczeń dokonywanych drogą elektroniczną.

Należy zatem stwierdzić, że nie można zastępować (substituować) doręczeń drogą elektroniczną doręczeniami tradycyjnymi. Nie istnieje też możliwość stosowania doręczeń w formie elektronicznej w takich przypadkach, w których przepisy wymagają doręczenia zwykłego i nie dopuszczają żadnych wyjątków w tym zakresie (czyli doręczeń uproszczonych). Doręczenie dokonane z naruszeniem tych reguł jest nieskuteczne.

Podsumowanie

Przedstawione wyżej regulacje umożliwiają bardzo szerokie wykorzystanie instytucji doręczeń w formie elek-

⁶⁷ Niektóre organy państwowe (np. naczelnicy niektórych urzędów skarbowych) informują nawet komorników sądowych o tym, że nie będzie odbierana kierowana przez nich korespondencja elektroniczna, a doręczenia pism do tych organów powinny być dokonywane tradycyjnie („na papierze”). Problem ten ma zresztą szerszy zakres i odnosi się także do doręczeń dokonywanych przez sądy w niektórych postępowaniach rozpoznawczych, w których powinny być stosowane doręczenia elektroniczne.

⁶⁸ Zdaniem S. Cieślaka wadliwy akt notyfikacyjny polegający na doręczeniu czynności decyzyjnej uczestnikowi postępowania jest aktem bezwzględnie bezskutecznym i skutkuje pominięciem tej czynności (*tenże*, Formalizm postępowania cywilnego, Warszawa 2008, s. 330). Według I. Wolwiaka nie wszystkie naruszenia przepisów dotyczących doręczeń prowadzą do bezwzględnej bezskuteczności doręczenia. Taka sankcja może nie wystąpić w razie naruszenia zakazu doręczania w porze nocnej albo w dniach wolnych od pracy oraz w razie uchybienia przepisom dotyczącym treści potwierdzenia odbioru (szerzej zob. *tenże*, Doręczenia..., s. 68).

⁶⁹ Pogląd o obligatoryjnym charakterze przepisów Kodeksu postępowania cywilnego dotyczących doręczeń jest jednolicie przyjmowany w nauce. Zazwyczaj podkreśla się przy tym, że prawidłowość doręczeń warunkuje zachowanie praworządności całego procesu, w tym zapewnienie obu stronom równości praw oraz formy kontrydiktoryjnej (por. np. S. Cieślak, Formalizm..., s. 234, oraz K. Weitz, [w:] T. Ereciński (red.), Komentarz..., s. 734). Pogląd ten jest też jednolicie prezentowany w judykaturze (zob. postanowienia SN: z 29.8.1995 r., I PRN 39/95, Prok. i Pr. 1995, Nr 11, poz. 40; z 9.3.2000 r., II CKN 39/00, OSNC 2000, Nr 9, poz. 166; z 11.1.2006 r., II CZ 123/05, Legalis; z 2.8.2007 r., V CSK 155/07, Legalis; z 14.4.2011 r., II UZ 10/11, Legalis; z 5.11.2015 r., III UZ 11/15, niepubl. oraz z 3.2.2016 r., II PZ 17/15, Legalis).

⁷⁰ K. Weitz, [w:] T. Ereciński (red.), Komentarz..., s. 734–735; S. Cieślak, Formalizm..., s. 233. Wybór sposobu doręczenia może być dokonywany przez organ procesowy tylko w razie wyraźnej dyspozycji ustawowej. Takim przepisem jest art. 149¹ KPC. Jest to jednak regulacja o charakterze wyjątkowym (taki pogląd został wyrażony przez SN w postanowieniu z 7.4.2006 r., I PK 149/05, OSNP 2007, Nr 7–8, poz. 91, na gruncie analogicznego przepisu, tj. art. 472 KPC w brzmieniu obowiązującym przed 8.9.2016 r.).

⁷¹ Warto przytoczyć wypowiedź I. Wolwiaka, który wskazuje, że „nie-dopuszczalne byłoby odstępstwo od formy, w jakiej przekazuje się wiadomości istotne dla strony. (...) Przekazanie treści pisma w innej postaci, nie mieściłoby się w pojęciu czynności doręczenia, jako oddania do rąk określonej osoby pisma. Zakresem bezskuteczności (bezwzględnej – przyp. M.U.) należałoby także objąć postać – w ramach wymogów zachowania formy dokonania tej czynności – doręczenia elektronicznego” (*tenże*, Doręczenia..., s. 69).

⁷² Strona może „wybrać” doręczenia elektroniczne w sprawie np. z tego powodu, że planuje dłuższy pobyt poza miejscem zamieszkania.

⁷³ Na przykład bank, któremu doręczono „papierowe” zawiadomienie o zajęciu rachunku bankowego, przystępuje do realizacji obowiązków wynikających z tego zajęcia.

⁷⁴ Chodzi tu o art. 131–147 KPC zawarte z rozdziale pt. Doręczenia.

tronicznej w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez sąd albo przez komornika sądowego. Obecnie doręczenia te są wykorzystywane w przypadkach, w których przepis obliguje do ich stosowania. Wydaje się, że znajdują one szersze zastosowanie po wdrożeniu systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie egzekucyjne, bowiem niektóre podmioty biorące udział w tym postępowaniu (np. wierzyciele) będą zainteresowane taką formą komunikacji z organem procesowym.

Czynnikiem, który może zniechęcać do tego rodzaju doręczeń, jest obecnie brak dostosowania funkcjonujących już

systemów teleinformatycznych, które są wykorzystywane do realizowania tych czynności. Problemy te powinny mieć charakter przejściowy. Nie powinny one przesłaniać niewątpliwych zalet doręczeń elektronicznych. Należy wśród nich wymienić przede wszystkim istotne zaoszczędzenie kosztów doręczenia oraz znaczne skrócenie czasu pomiędzy wysłaniem pisma i dotarciem do adresata (w sposób umożliwiający mu zapoznanie się z treścią pisma). Ta ostatnia okoliczność może mieć wpływ na skrócenie postępowania w sprawach egzekucyjnych.

Słowa kluczowe: doręczenia elektroniczne, informatyzacja postępowania egzekucyjnego.

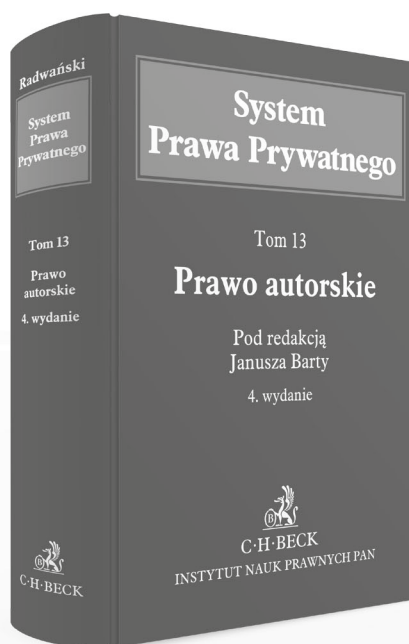
Services provided electronically in court executive proceedings

The purpose of this study is to systematize the regulations governing electronic services in court executive proceedings. The regulations on this matter provide for a delivery via IT system or electronic means of communication. Sometimes the choice of one is made by the authority that handles the script. The paper discusses and attempts to organize such concepts as types, principles, modes and mode of service provided electronically. The subject matter of service is also presented in an electronic form.

Key words: electronic services, electronic executive proceedings.



Prawo autorskie



Zamów: tel. 22 31 12 222
www.ksiegarnia.beck.pl